

თანამედროვე ეკოლოგიის პოლიტიკური გენეზისის საკითხისათვის

ციციშვილი მ.ს., ციციშვილი მ.მ., ჩხარტიშვილი ა.

საქართველოს ეკოლოგიურ მეცნიერებათა აკადემია

ანოტაცია: ნაშრომში გაანალიზებულია ხანგძლივი გზა ეკოლოგიის თანდათანობითი გადასვლისა ბიოლოგიის არედან ცალკე მეტამეცნიერებად, შემდგომი ცდით ზოგიერთი სპეციალური სოციოლოგიური კანონზომიერებების ჩამოყალიბებით. მოყვანილია ზოგიერთი სოციოპოლიტიკური განმარტებები.

საკვანძო სიტყვები: ეკოლოგია, სოციოლოგიური კანონზომიერებები.

კაცობრიობამ თანამედროვე ისტორიის ოცი საუკუნე განვლო. მე-XX საუკუნე – მრავალი წინასწარმეტყველებით აპოკალიფსისის მოახლოების ჟამი, ისტორიაში შევა როგორც ეკოლოგიური პრობლემების უკიდურესი გამწვავების ხანა. დედამიწის მზარდი მოსახლეობა, ერთის მხრივ, და შეზღუდული სივრცული თუ მატერიალური რესურსები, მეორეს მხრივ; წარმოუდგენელი ტექნიკური პროგრესი და მოსახლეობის მზარდი ავადობა, სიცოცხლის ხანგრძლივობის შემცირება რიგ ინდუსტრიულ რაიონებში; კლიმატის გლობალური ცვლილებები, სახნავ – სავარგულების დეგრადაცია და მრავალი სხვა – გლობალური ეკოლოგიური კრიზისი სახეზეა!

დედამიწის ბიოსფეროსათვის, არქაული თუ თანამედროვე ფლორა – ფაუნისათვის, თვით კაცობრიობისათვის ეკოლოგიური კრიზისები და კატასტროფები უჩვეულო რამ სულაც არ არის. მაგრამ პირველად დგება საკითხი მთლიანად ცივილიზაციის გადარჩენის და საარსებო გარემოს ყოფნა - არყოფნისა. ხეოფსის პირამიდას ამშვენებს მრავალი საუკუნის წინ მისი მშენებლების მიერ ამოკვეთილი წინასწარმეტყველება: „ადამიანებს ჭეშმარიტი სამყაროს და ბუნებრივი ძალების შეუცნობლობა დაღუპავს!“ კაცობრიობამ მოახლოებულ კრიზისს ეკოლოგიური ცოდნა უნდა დაუპირისპიროს.

ისტორიაში არც ისე ხშირია რაიმე მცნების გლობალურ მასშტაბებამდე გაზრდა: თვით მცნება `კულტურა`-ც კი მხოლოდ ადამიანის მიმართებაშია გლობალური და არა ყოველი ცოცხალისადმი, როგორც ეკოლოგია. ალბათ შუა საუკუნეების „თეოლოგია“, ან არისტოტელეს „მეტაფიზიკა“ თუ შეედრება „ეკოლოგიის“ გლობალურ მასშტაბებს. იქმნება საშიშრობა უზომოდ გაზრდილი „ეკოლოგიის“ ნაწილებად დაშლისა, მაგრამ ეს არავითარ უხერხულობას არ ქმნის.

„ეკოლოგია“ ფაქტობრივად მე-XX საუკუნის მიწურულს ხელახლა ჩამოყალიბებული თანამედროვე მრავალდარგოვანი სამეცნიერო მიმართულებაა, რომელიც მოიცავს თანამედროვე ცივილიზაციის არსებობის ყველა ასპექტს, დაწყებული საარსებო გარემოსთან ყოველგვარი ცოცხალის (უჯრედული დონიდან პოპულაციამდე) ურთიერთქმედებიდან, დამთავრებული ადამიანის არსებობა-დანაშინულების მორალურ – ზნეობრივ – ეთიკურ - ფილოსოფიური

პრობლემებით. `ეკოლოგია` ამჟამად სიცოცხლის შენარჩუნების ქმედების გლობალური სტრატეგიაა.

ეკოლოგიის მეტამორფოზას უფრო უკეთესად ჩაწვდებით, თუ გავიხსენებთ, რომ ჯერ კიდევ 1957 წ. გამოცემულ `უცხო ენათა ლექსიკონში` იგი არა მარტო განმარტებულია, როგორც ბიოლოგიის ნაწილი – `რომელიც სწავლობს ორგანიზმის ურთიერთობებს გარემოსთან` – არამედ ეჭვის ქვეშაა დაყენებული მისი დამოუკიდებელ მეცნიერებად გამოყოფის მიზანშეწონილობა, ვინაიდან `ნებისმიერ ბიოლოგიურ დისციპლინაში ორგანიზმი უნდა განიხილებოდეს საარსებო პირობებთან კავშირში`? საკვებით მართებული მოსაზრებაა, თუ ჩვენ მხოლოდ ბიოლოგიურ ობიექტებს და ასპექტებს ვიკვლევთ.

თანამედროვე ეკოლოგია ვიწრო ბიოლოგიური მეცნიერებიდან გადაიქცა ცოდნის უმნიშვნელოვანეს მიმართულებად, თითქმის ყველა არსებული მეცნიერებების (განსაკუთრებით გეოგრაფიის, გეოლოგიის, ქიმიის, ფიზიკის, სოციოლოგიის, კულტურის თეორიის, თეოლოგიის) მეთოდოლოგიური შერწყმით და ახალი თვალთახედვის შექმნით. ამგვარი ეკოლოგია სრულებით აღარაა ბიოლოგია; ის ცოდნის ახალი დარგია, ისეთი და შეიძლება, უფრო ფართოც, როგორც მათემატიკა, ფიზიკა, ქიმია. ამასთან ერთად ეკოლოგია, ჩვენის აზრით, მაინც მეცნიერებაა და არა მსოფლმხედველობა, მეცნიერება სიცოცხლის გადარჩენის შესახებ. ამაზე ნათლად მეტყველებენ გლობალური ეკოლოგიის შემადგენელი ნაწილები: არეების, დარგების და კომპონენტების მიხედვით, მეთოდების და სუბიექტების მიხედვით და ა.შ.

ალბათ უნდა ჩამოვაცალიბოთ კრიტერიუმი თვისებრივი სხვაობისა ეკოლოგიურ კვლევებსა და, ვთქვათ, გეოგრაფიულ ან ბიოლოგიურ კვლევებს შორის. ეს ძალზე მწელია, ვინაიდან არსებობს მჭიდრო კავშირი ამ მეცნიერებებს შორის. მიუხედავად იმისა, რომ ბიოლოგია (თავისი მეთოდოლოგიით) წარმოადგენს ეკოლოგიის საფუძველს, გეოგრაფია გაცილებით უფრო ახლოა მასთან, ვინაიდან ასევე მულტიდისციპლინარული - სინთეზური მიდგომით ხასიათდება და ვინაიდან ორივეს ქვაკუთხედი არის აქცენტი გარემოზე.

ეკოლოგიური მეცნიერების ძირითადი და აუცილებელი კრიტერიუმია ტოლგვერდა სამკუთხედის - ტრიადის „ობიექტი – გარემო – ადამიანი“ არსებობა. ეს ტოლგვერდა სამკუთხედი აუცილებელია. მესამე ელემენტი – `ადამიანი`, თავისი ბიო-ფიზიკური ან სოციო-ფილოსოფიური, ან ფარული - აბსტრაქტული არსებობით აუცილებლად (პირდაპირ ან არაპირდაპირ) უნდა იყოს წარმოდგენილი. თუ ერთი ელემენტი მაინც ამ ტრიადიდან ამოვარდნილია, მაშინ ეს უკვე აღარაა ეკოლოგია, თუმცა შესაძლოა ძალზე ახლოს იყოს მასთან, ვთქვათ ეკონომიკური გეოგრაფია, ან ლანდშაფტოლოგია, სამედიცინო გეოგრაფია, ან კურორტოლოგია, ბიოგეოგრაფია, ან სანიტარია - ჰიგიენა და ა.შ. ეკოლოგიურ მეცნიერებებში შეუძლებელია ამ ტრიადის „არმქონე“ მეცნიერებები. ისინი ხასიათდებიან თავისი ორიგინალური მეთოდოლოგიური და კონცეპტუალური აპარატით.

თუ ამ საკითხს წმინდა „მათემატიკურად“ მივუდგებით, შესაძლებელია ასეთი ფორმალიზაცია: მეცნიერებათა სივრცეში სიბრტყეთა კვეთა კლასიკურ მეცნიერებათა არეში წარმოქმნის წრფივ პროექციებს ან მეორე რიგის მრუდებს, რომელთა წერტილთა სიმრავლეები კი ქმნიან ურთიერთგადაფარულ სიმრავლეებს, მაგრამ მაინც მკვეთრად გამოყოფილი არეებით. ეკოლოგიურ მეცნიერებათა სივრცეში სიბრტყითი კვეთა წარმოადგენს, ან სამკუთხედს, ან სივრცით სხეულს ურთიერთგადაკვეთი ან გარდამავალი ერთიანი მოცულობებით!

ეს ძალზე მნიშვნელოვანია! მიუხედავად სხვადასხვა მეცნიერებების `ეკოლოგიზაციის` სწრაფად მიმდინარე პროცესისა და ახალი მომიჯნავე მეცნიერებების ჩამოყალიბებისა, სულ უფრო და უფრო იხვეწება თვით ეკოლოგია – მრავალდარგოვანი, მრავალი ობიექტებისა და არეების მომცველი; მისი დიფერენციაციის პროცესთან ერთად (ცხოველთა, მცენარეთა,

ხმელეთის, ზღვის, ჰიდროსფეროს, ტყის, ჩრდილოეთის, მაღალმთიანეთის ეკოლოგიები და ასე უსასრულობამდე) მიმდინარეობს ერთიანი მეთოდოლოგიის, აპარატისა და თვალთახედვის დახვეწა-ჩამოყალიბება, რომელსაც ჩვენს მიერ ჩამოყალიბებული `ტრიადის პრინციპის` განუხრელი დაცვა უდევს საფუძვლად.

თანამედროვე ეკოლოგიის განვითარება, მისი კონცეპტუალური აპარატისა და მეთოდოლოგიის ჩამოყალიბება, მისი საბოლოო გამოყოფა ვიწრო-ბიოლოგიური მეცნიერებების ოჯახიდან და მრავალდარგობრივ პოლისინთეტურ მეცნიერებად ჩამოყალიბება ხდება ძირითადად მე-XX საუკუნის მეორე ნახევარში. პირველ ხანებში რუსულენოვან ლიტერატურაში ეკოლოგიის პრობლემატიკა ძირითადად გარემოს რადიოქიმიური დაჭუჭყიანებით შემოიფარგლებოდა, ტრადიციული ბიეკოლოგიური ნამუშევრების პარალელურად, ფლორისა თუ ფაუნის ამა თუ იმ კონკრეტული წარმომადგენლის დაცვის შესახებ. ამ ძირითადი კანონზომიერებიდან გამომდინარე, თავისი ნიუანსები ჰქონდა ეკოლოგიის განვითარებას ცალკეულ რესპუბლიკებშიც:

– უკრაინაში ბატონობდა ინჟინრულ-ტექნოლოგიური მიდგომა, ძირითადი აქცენტი წვის პროცესებსა და მასთან დაკავშირებულ ეკოლოგიურ პრობლემებზე იყო გადატანილი;

– ბალტიისპირეთში ეკოლოგიური კვლევები ძირითადად შემოიფარგლებოდა ბუნებრივი არეების გეოფიზიკური ასპექტების კვლევებით;

– შუა აზიის რესპუბლიკებში ძირითადი აქცენტი - საარსებო გარემოს შხამქიმიკატებით ქიმიურ დაჭუჭყიანებაზე კეთდებოდა;

– საქართველოში ეკოლოგია თითქმის დღევანდლამდე აღწერთი ხასიათის ფლორისტულ-ფაუნისტურ მიმართულებად გვევლინება. ამის სავსებით ცალსახი დადასტურებაა შემდეგი გარემოება: იმ წლებში პირველი ქართულენოვანი სახელმძღვანელოები „ბუნების დაცვაში” იყო: 1). თ. ურუშაძის მიერ გადამუშავებული ვ. გულისაშვილის სახელმძღვანელო მეტყვეობაში; 2). კიდევ უფრო ადრე საქართველოში დაისტამბა “ეკოლოგიის” დასახელებით პროფესორ მარგალიტა მჭედლიშვილის აგროკლიმატოლოგიის კურსი, რომელიც ფაქტობრივად მცენარეთა ბიოეკოლოგია იყო. აქვე აღსანიშნავია, რომ საქართველოში პირველი სამეცნიერო-საკვალიფიკაციო ნაშრომი ბიოეკოლოგიაში დაცული იქნა შალვა ნუცუბიძის მეუღლის – ქეთევან კლიმიაშვილის მიერ ლენინგრადში, გასული საუკუნის 30-იან წლებში!

მას მერე ბევრმა წყალმა ჩაიარა. აღარმისტული ლოზუნგები _ `ხელი არ ახლოთ! ბუნებამ უკეთ იცის და ა.შ` _ მოძველდა. ჩვენ უფრო ღრმად გავერკვიეთ არა მარტო ზოგად პრიორიტეტებში, არამედ ზოგიერთ კონკრეტიკაში. ჩვენ უკვე ვიცით, რომ:

– ლოკალურ ქმედებასაც გლობალური ანალიზი უნდა;

– ამა თუ იმ რეგიონის ეკოლოგიური მოწესრიგება აუცილებლად ემყარება ეკონომიკურ საფუძვლებს;

– მთიანი ეკოსისტემები თავისი ბუნებრივი არამდგრადობის გამო მუდმივ შველასა და ყურადღებას ითხოვენ; ამიტომ გარემოსდაცვითი საქმიანობა ჩვენისთანა მთიანი რეგიონებისათვის ჩვეულებრივი სამეურნეო საქმიანობად უნდა განიხილებოდეს, როგორც ეს ოდიტგანვე იყო გლეხის კარმიდამოში.

საქართველოს ეკოლოგიურ მეცნიერებათა აკადემია იყო ერთ-ერთი ინიციატორი `მდგრადი განვითარებისათვის` აუცილებელი გამოყენებითი ეკოლოგიის კურსის დამუშავებისა საინჟინრო კადრებისათვის. საქართველოში ამ მიზნებისათვის შექმნილი სახელმძღვანელო (“საინჟინრო ეკოლოგია”) ერთ-ერთი საუკეთესოა ეკოლოგიის თანამედროვე სახელმძღვანელოებს შორის. სწორედ ეკოლოგიურ მეცნიერებათა აკადემიაშია შემუშავებული ორი ძირითადი პრინციპი სახელმწიფო ეკოლოგიური კონცეფციისა, ურომლისოდაც არ შეიძლება არსებობდეს თანამედროვე მოწინავე სახელმწიფო:

– „საყოველთაო, სავალდებულო, უწყვეტი ეკოლოგიური განათლების სისტემით“, რაც გულისხმობს თანმიმდევრული გარემოსდაცვითი განათლების დანერგვას სკოლამდელი განათლების სტრუქტურებიდან, საშუალო და უმაღლესი სკოლების ყველა საფეხურზე, უმაღლესი კატეგორიის ეკოლოგების მომზადების საბაკალავრო-სამაგისტრატურო და საასპირანტურო სისტემებით;

– „მსხვილი რეგიონალური პროექტების წინსწრები ეკოლოგიური უზრუნველყოფის პრინციპი“, რაც გულისხმობს წინასწარ ეკოლოგიურ-ტერიტორიულ რანჟირებასა და მსხვილი რეგიონალური პროექტების წინასწარი ეკოლოგიურ უზრუნველყოფას იდეის, პროექტირების, მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ყველა ეტაპზე განუწყვეტლივ`.

საქართველოს პოლიტიკური, ეკონომიკური და ენერგეტიკული კრიზისების უკანასკნელმა პერიოდმა ბევრი ეკოლოგიური ჭეშმარიტება გამოამჟღავნა; გაირკვა რომ:

– ბუნებაზე ყველაზე დამანგრეველად ენერგეტიკული კრიზისი მოქმედებს, რომელიც ეკონომიკური კრიზისის კანონზომიერი გამომწვევია;

– ეკონომიკური კრიზისი ბუნებრივი რესურსების მზარდი გაჩანაგებით ხასიათდება;

– ენერგეტიკული დამოუკიდებლობა პოლიტიკური დამოუკიდებლობის და ეკოლოგიური სტაბილურობის გარანტიაა.

ამ აქსიომატიკიდან ცალსახად გამომდინარეობს საქართველოში საბაზისო თბოელექტროსადგურის მშენებლობის არა მარტო ეკონომიური და ენერგეტიკული აუცილებლობა, არამედ სოციალური და პოლიტიკური დასაბუთებაც! მძლავრი საბაზისო მარეგულირებელი სადგურის გარეშე შეუძლებელია ქვეყნის ენერგოსისტემის დარეგულირება და სტაბილურობის მიღწევა! ჰიდროენერგეტიკის პარადოქსი ისაა, რომ რაც მეტია საერთო გამომუშავება, მით უფრო მწვავედება მოთხოვნილება მარეგულირებელ სიმძლავრეებზე. გამომდინარე რეალურად არსებული მოთხოვნილებიდან, საქართველოში მაღალი სიმძლავრის მარეგულირებელი საბაზისო თბოელექტროსადგურის მშენებლობის აუცილებლობა ცალსახად ითხოვს ამგვარი ობიექტებისათვის (მძლავრი თბოენერგობიექტი, დიდი მოცულობის მაღალტოქსიკური ამონაბოლქვით) დამუშავებული იქნეს მეცნიერულად დასაბუთებული კრიტერიუმები მთიან რეგიონში მისი ეკოლოგიურად უსაფრთხო განთავსებისათვის. ამ საკითხების ეკოლოგიურად დასაბუთებულ გადაჭრაში გეოეკოლოგიას უმნიშვნელოვანესი როლი ენიჭება; პირველ პლანზე დგება კლასიკური გეოეკოლოგიური ამოცანა - სამშენებლო მოედნის ეკოლოგიურად უსაფრთხო შერჩევის კრიტერიუმების დამუშავების პრობლემა.

სახელმწიფო ეკოლოგიური კონცეფციის რეალიზაცია ხელეწიფება მხოლოდ უმაღლესი კვალიფიკაციის ფართო ხედვის ეკოლოგებს, ყოველმხრივ განათლებულ სპეციალისტებს. ამგვარი კადრების აღზრდას ემსახურება საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტში შექმნილი `იუნესკოს გარემოსდაცვითი განათლების კათედრა` – რეგიონალური მეთოდოლოგიური ცენტრი ამგვარი განათლების სისტემის შესაქმნელად და `უმაღლესი კვალიფიკაციის ეკოლოგიური კადრების მომზადებისა და გადამზადების რესპუბლიკური ცენტრი`, რომლის შექმნის ბრძანებას განათლების სამინისტროსთან შეთანხმებით, ჯერ კიდევ 2003 წელს მოეწერა ხელი. თანამედროვე ეკოლოგია არის თეორიული საფუძველი ურთულესი ანთროპო-ბუნებრივი სისტემის მართვისა. სავსებით კანონზომიერია, რომ თანამედროვე ეკოლოგიის პრობლემებში სულ უფრო ფართოდ ებმებიან საინჟინრო კადრები და მართვის სისტემის სპეციალისტები.

`კაცობრიობის გადარჩენის სტრატეგია` უწოდა თანამედროვე ეკოლოგიას ცნობილმა მეცნიერმა და პოლიტიკურმა მოღვაწემ ა. ბ. იაბლოკოვმა. ნიკოლოზ რეიმერსის ერთ-ერთი ფუნდამენტური ნაშრომის წინასიტყვაობაში იგი აღნიშნავს:

„თანამედროვე ეკოლოგია ბევრად განსხვავდება ტრადიციული ბიოეკოლოგიისაგან... ეკოლოგია ფართო გაგებით აერთიანებს ათეულ სამეცნიერო მიმართულებას. საუბედუროდ, ეს არაა ჯერ კიდევ საკმარისად გათვითცნობიერებული და ფაქტიურად, ჩვენ არა გვყავს აუცილებელი ფართო პროფილის ეკოლოგები. ასეთი სიტუაცია ძალზე საშიშია: იგი გამოიწვევს სერიოზულ ეკონომიკურ და სოციალურ ზარალს. ბევრს ეჩვენება, რომ ყველამ უნდა მოვიდოს ხელი ეკოლოგიას. დიახ, ყველას ძალუძს ნემსით ხიწვის ამოგდება, მაგრამ ყველა ვერაა ქირურგი...”.

კვალიფიცირებული სპეციალისტის ობიექტურ-პროფესიული ცოდნა, განსხვავებით მისი სუბიექტურ-იდეოლოგიური მრწამსისაგან, მთლიანად სამშობლოს ეკუთვნის. ამიტომ ჩვენ მზად უნდა ვიყოთ თანამშრომლობისათვის ყველა პარტიასთან. საქართველოს მოსახლეობამ უნდა გაითავისოს, რომ გადამწყვეტ ზეგავლენას ჩვენ პოლიტიკურ მწამსზე უნივერსალური, ზოგადსაკაცობრიო მნიშვნელობის ეკოლოგიის კანონები ახდენენ:

1. თანამედროვე ბიოსფეროს და სოციალური გარემოს მდგრადობასაც ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნების აუცილებლობის კანონი უზრუნველყოფს. სოციალური სფეროსათვის ეს კანონი¹ნიშნავს მრავალი პოლიტიკური პარტიისა და მიმართულებების კანონზომიერ თანაარსებობას. დემოკრატიული მმართველობა და სამართლიანი არჩევნები უნდა გულისხმობდეს კომპეტენტური პირების მიერ კანდიდატურების ქულებრივ შეფასებას და არა ვინმეს არსებობის მიზანშეწონილობის ეჭვ ქვეშ დაყენებას, ვინც არ უნდა იყოს ის.

2. ეკოლოგიის კანონებში არის “იზოლირებული სისტემების დეგრადაციის” კანონი. - ის ნათლად ვლინდება კუნძულების ეკოსისტემებში. ფაქტობრივად იგი მუდმივი აუცილებელი განახლების მოთხოვნის ტოლფასია. სოციალურ სფეროში გადმოტანისას²ეს კანონი გვარწმუნებს, რომ რაც უნდა პროგრესული და კარგი იყოს რაიმე დაჯგუფება, თუ ის იზოლირებულია, საბოლოოდ მაინც განიცდის დეგრადაციას. ეს ფაქტობრივად აზრს უკარგავს რამელიმე ცალკეული პარტიის, ან კანდიდატის, გრძელვადიან გამორჩევას, მმართველობა პარიტეტული და კოლექტიური უნდა იყოს, როტაციული პრინციპით!

3. ამ პოზიციას ამაგრებს გლობალური ეკოლოგიის კანონი “ყველაფერი ურთირთავშირშია” ანუ კვლავ უაზროა რომელიმე პარტიის პროგრამის განმხილველი განხილვა-გამორჩევა. უკეთეს შედეგს მივიღებთ გაერთიანებული პროგრამებით და კოლექტიური მმართველობით. ამიტომ საქართველოს მოსახლეობის იმ ნაწილის, რომლებიც მაღალკვალიფიცირებული სპეციალისტების ფუნქციას ასრულებენ საზოგადოებაში, მოვალეობა-ამოცანაა ითანამშრომლონ ყველა გაერთიანებასთან თუ პარტიასთან.

4. მიუხედავად დიდი აქტუალობისა, სადღეისოდ ჩვენ ვერ ვხვდებით ორგანულად დახვეწილ, მწყობრ ეკონომიკურ და ეკოლოგიურ კონცეფციებს პარტიების პროგრამებში; ჩვენ კი დარწმუნებული ვართ – ეკონომიკური და ეკოლოგიური თემატიკა უნდა იყოს პრიორიტეტული ქვეყნის პოლიტიკური კურსის განსაზღვრისას და მდგრადი განვითარების დაგეგმარებისას!

5. მთელ რიგ პარტიებს თავის ეკონომიკურ პროგრამებში გადაჭარბებულად აქვთ შეფასებული ესა თუ ის ბუნებრივი რესურსი. სიტუაცია ძალიან გვაგონებს საქართველოს დამოუკიდებლობის გარიჟრაჟს, როცა ჩვენს ეკონომიკურ კეთილდღეობას ვითომდა მხოლოდ მინერალური წყალი - “ბორჯომი” უზრუნველყოფდა.

6. ამა თუ იმ პოლიტიკური პარტიების წინასაარჩევნო გადაჭარბებული დაპირებები ხალხის მომავალი სასწრაფო ‘საყოველთაო კეთილდღეობისა’, ქვეყნისა და მსოფლიოს რეალური ეკონომიური მდგომარეობის გათვალისწინებით, თუ არ არის რეალური და არც დასაბუთებულია არავითარი კონკრეტული ორგანიზაციული (სოციალური) გეგმებით, მაშინ სულ მალე კვლავ მიგვიყვანს კიდევ უფრო მწვავე სამოქალაქო დაპირისპირებამდე!

7. სიტუაცია გვარწმუნებს, რომ მაღალკვალიფიციური უპარტიო სპეციალისტების თანადგომა ესაჭიროება უკლებლივ ყველა პარტიას, რაც კიდეც უფრო ამაგრებს ჩვენს გადაწყვეტილებას – მივცეთ ყველას ინდივიდუალური არჩევნის საშუალება და ვითანამშრომლოთ ყველა პოლიტიკურ ძალასთან სამშობლოს საკეთილდღეოდ!

8. თუ არ გავაცნობიერეთ, რომ ჩვენი პრობლემების უმრავლესობა ობიექტურად არსებულია და არა მარტო სუბიექტურად-ხელოვნურად წარმოქმნილი, რომ მრავალი მათგანი გლობალური ხასიათისაა, ჩვენ ვერ გავითავისებთ ამ პრობლემების გადასაჭრელად ხანგრძლივი ძალისხმევის აუცილებლობას; სწრაფი გამოსავლის ძიების სურვილი კი აუცილებლად რადიკალურ გადაწყვეტილებებისაკენ გვიბიძგებს, რაც კანონზომიერად რევოლუციური კატაკლიზმებით დამთავრდება! რევოლუციის შედეგი კი არასოდეს არ არის ხალხის მოლოდინის იდენტური; იმედის გაცრუება კვლავ საერო დაპირისპირებაში გადაიზრდება და ასე უსასრულოდ. ამ სინამდვილეს ჩვენ უკვე გავუსწორეთ თვალი – ამ რეალობაში ვიმყოფებით დღეს! გამოსავალი მხოლოდ “ეკოლოგიურ კონსენსუსშია”.

9. თუ ხალხის რჩეული ნამდვილად ხალხთან იქნება, მოთმინების ლიმიტი უფრო გრძელვადიანი იქნება და შედეგიც სავარაუდოდ უფრო მისაღები ელექტორატისათვის. ელექტორატს მეტი დრო და მეტი მოთმინება ესაჭიროება, შიმშილის დამარცხება იქნება ეს, თუ ევროსტრუქტურებში გაწევრიანება, მაგრამ სხვა გზა ფაქტობრივად არ არის – ცივილიზებული სამყარო სავსებით სამართლიანად ეჭვის თვალით უყურებს მემბოხეებს! ყოველივე ზემოთ ნათქვამი გულისხმობს ამ ეტაპზე ხალხის რჩეულისაგან განსაკუთრებულ თავდადებასა და თვითგანწირვის მზაობას, რასაც სადღეისოდ ნამდვილად ვერ ვხედავთ.

ლიტერატურა

1. ციციშვილი მ.ს., ჩხარტიშვილი ა., ქარჩავა გ., ციციშვილი მ.მ. ეკოლოგიის უახლესი პრობლემები. // დამხმარე სახელმძღვანელო. ISBN 978-9941-9532-2-4, Tbilisi 2018, 266 გვ.
2. ციციშვილი მ.ს., ციციშვილი მ.მ., ქარჩავა გ., ჩხარტიშვილი ა., ესებუა ე., პეტრიაშვილი ე. ზოგადი ეკოლოგიის საფუძვლები. // სასწავლო სახელმძღვანელო. თბილისი, 2018.
3. ციციშვილი მ.ს., ციციშვილი მ.მ. განათლება ეკოლოგიაში. // თბილისი, 2019, 517 გვ.

ON THE ISSUE OF THE POLITICAL GENESIS OF MODERN ECOLOGY

Tsitskishvili M.S., Tsitskishvili M.M., Chkhartishvili A.

Summary: The paper analyzes the long path of gradual transition of ecology from the field of biology to meta-science, with an attempt to formulate some special sociological patterns. Some socio-political definitions are given.

Key words: Ecology, sociological regularities.